

Sodišče: Vrhovno sodišče

Oddelek: Civilni oddelek

ECLI: ECLI:SI:VSRS:2014:II.IPS.24.2013

Evidenčna številka: VS0016826

Datum odločbe: 13.03.2014

Opravična številka II.stopnje: VSL III Ip 538/2012

Senat: Anton Frantar (preds.), mag. Nina Betetto (poroč.), Vladimir Horvat, Aljoša Rupel, mag. Rudi Štravs

Področje: IZVRŠILNO PRAVO - CIVILNO PROCESNO PRAVO

Institut: zahteva za varstvo zakonitosti - dovoljenost zahteve za varstvo zakonitosti - pravna varnost - enotna uporaba prava - izvršba na podlagi verodostojne listine - izvršba na podlagi izvršilnega naslova - sklep o izvršbi - ugovor zoper sklep o izvršbi - pravica do izjave v postopku - trditveno in dokazno breme - obrazložitev ugovora - obrazloženost ugovora - obrazložitev ugovora zoper sklep o izvršbi

Zveza: URS člen 23. ZIZ člen 15, 41, 53, 53/1, 53/2, 61, 62/1, 61/2. ZPP člen 367a, 367a/1, 385, 385/3.

Objava v zbirki VSRS: CZ 2013-2015

Jedro

Upnik v predlogu za izvršbo ni razkril dejanske podlage uveljavljane terjatve, dolžnik pa je v ugovoru navedel, da ugovarja celotnemu znesku predlagane izvršbe in da iz njegovih poslovnih listin ni razviden ne znesek, ki ga predlaga upnik, ne zadeva, na podlagi katere je vložil predlog za dovolitev izvršbe. Predlagal je, naj upnik predloži poslovne listine, iz katerih bodo razvidne terjatve in obresti ter zaslišanje svojega direktorja. Tu povzete navedbe dolžnika niso ne priznanje ne zanikanje obstoja temelja za nastanek terjatve, temveč izjava nevednosti, ki v danih okoliščinah zadosti zahtevani obrazložitvi ugovora.

Izrek

Zahtevi za varstvo zakonitosti se ugodi in se izpodbijani sklep spremeni tako, da glasi:

"Pritožbi se ugodi in se sklep sodišča prve stopnje spremeni tako, da se ugovoru dolžnika ugodi in se sklep o izvršbi razveljavi v delu, v katerem je dovoljena izvršba, o zahtevku in stroških pa bo v pravnem postopku odločalo Okrožno sodišče v Ljubljani."

Odločitev o stroških pritožbenega postopka in postopka z zahtevo za varstvo zakonitosti se pridrži za končno odločbo.

Obrazložitev

1. Sodišče prve stopnje je zavrnilo ugovor dolžnika zoper sklep, s katerim je dovolilo izvršbo na podlagi verodostojne listine. Menilo je, da ugovor ni obrazložen, ker ne vsebuje pravno relevantnih dejstev, ki bi, če bi se izkazala za resnična, v pravdi pripeljala do zavrnitve tožbenega zahtevka.

2. Sodišče druge stopnje je pritožbo dolžnika zavrnilo in sklep sodišča prve stopnje potrdilo.

3. Zoper sklep sodišča druge stopnje Vrhovno državno tožilstvo Republike Slovenije (v nadaljevanju tožilstvo) vlaga zahtevo za varstvo zakonitosti zaradi zmotne uporabe materialnega prava in bistvene kršitve določb pravnega postopka. Vrhovnemu sodišču predlaga razveljavitev izpodbijanega sklepa in vrnitev zadeve sodišču druge stopnje v nov postopek. Meni, da je od odločitve Vrhovnega sodišča pričakovati pomembno odločitev za zagotovitev pravne varnosti in enotno uporabo določb 53. in 61. člena Zakona o izvršbi in zavarovanju (v nadaljevanju ZIZ), ki bo omogočala ustavno skladno presojo obrazloženosti ugovora dolžnika, ki ne bo posegala v njegovo pravico do sodnega varstva. Opozarja, da izpodbijana odločitev odstopa od sodne prakse Ustavnega sodišča Republike Slovenije,⁽¹⁾ revizijskega sodišča⁽²⁾ in pritožbenih sodišč.⁽³⁾ Sodišči nižjih stopenj sta ugovor dolžnika zmotno šteli za neobrazložen (53. in 61. člen ZIZ) in mu s tem odvzeli možnost obravnavanja (8. točka drugega odstavka 339. člena Zakona o pravnem postopku – v nadaljevanju ZPP). Upnik je v predlogu za izvršbo označil verodostojno listino s kataloškimima številka 4 in 7. Prvo je označil s številko 100659 in navedbo, da gre za terjatev do uporabnika, drugo pa kot izračun obresti. Dolžnik je v laičnem ugovoru zoper sklep o izvršbi navedel, da "ugovarja celotnemu znesku predlagane izvršbe" in da "iz njegovih poslovnih listin ni razviden znesek, ki ga predlaga upnik, prav tako ne zadeva, na podlagi katere izdaja upnik predlog za dovolitev izvršbe". Predlagal je, "naj upnik predloži poslovne listine, iz katerih bodo razvidne terjatve in obresti" ter zaslišanje svojega direktorja. Dolžnik kot prava neuka stranka res ni uporabil strokovnih besednih zvez, s katerimi bi izrecno zanikal obstoj obligacijskega razmerja z upnikom in po temelju oporekal terjatvi, temveč je to storil z omenjenimi laičnimi navedbami. Terjatvi je oporekal, ker je trdil, da njene podlage in višine s svojimi poslovnimi listinami ni mogel preveriti, ter je prav zato (poleg zaslišanja direktorja) predlagal, naj listine, iz katerih bo razviden obstoj terjatve, predloži upnik. V podobnem primeru je isto pritožbeno sodišče odločilo, da je treba takšne ugovorne trditve (nemožnost preveritve verodostojnosti listin, ker predlogu za izvršbo niso priložene) razumeti kot izpodbijanje terjatve po temelju in višini.⁽⁴⁾ Bolj konkretnega ugovora dolžnik niti ni mogel podati, saj predlog za izvršbo in v njem navedena verodostojna listina nista vsebovala dejanske podlage zahtevka. Te upniku niti ni bilo treba navesti, saj zadošča navedba zneska dolžnikove denarne obveznosti na predpisanem obrazcu in oznaka verodostojne listine z njenim datumom in datumom zapadlosti terjatve (41. člen ZIZ in Pravilnik o obrazcih, vrstah izvršb in poteku avtomatiziranega izvršilnega postopka – v nadaljevanju Pravilnik), kar pa dolžniku ni omogočalo identifikacije njegove obveznosti. Dolžnik negativnega dejstva (da ne more preveriti upnikove terjatve) ni mogel dokazovati drugače, zato je bilo dokazno breme obstoja pravno pomembnih dejstev, ki utemeljujejo terjatev, v konkretnem primeru na upniku. Drugačno razumevanje standarda obrazloženosti in večja strogost glede utemeljevanja ugovora dolžnika brez utemeljenega razloga postavlja v slabši položaj, kot ga ima toženec v pravdi in pomeni poseg v njegovo ustavno pravico do sodnega varstva (23. člen Ustave Republike Slovenije), saj mu nezakonito odreja možnost obravnavanja njegove obveznosti na podlagi vseh razpoložljivih dokazov v pravnem postopku.⁽⁵⁾ Obenem ruši procesno ravnovesje med upnikom in dolžnikom glede možnosti obrambe njunih interesov, saj upniku niti po vložitvi ugovora ne bi bilo treba navesti dejanske podlage oziroma temelja zahtevka, dolžnik pa bi se moral konkretno in določno izjaviti o skopem procesnem gradivu upnika.⁽⁶⁾

4. V odgovorih strank na zahtevo za varstvo zakonitosti dolžnik pritrujuje njenim razlogom, upnik pa jim nasprotuje in se zavzema za njeno zavrženje oziroma zavrnitev.

5. Zahteva za varstvo zakonitosti je utemeljena.

O dovoljenosti

6. Upnik v odgovoru na zahtevo za varstvo zakonitosti neutemeljeno nasprotuje njeni dovoljenosti. Zahtevo za varstvo zakonitosti tožilstvo vloži, če so izpolnjeni pogoji iz prvega odstavka 367.a člena ZPP (tretji odstavek 385. člena ZPP v zvezi s 15. členom ZIZ). Revizijsko sodišče je glede obrazloženosti dolžnikovega ugovora sicer že zavzelo nekatera stališča, ni pa se decidirano izjavilo o vprašanju, na katerega je treba odgovoriti v konkretnem primeru. Kot bo razvidno iz nadaljnje obrazložitve, ima obravnavana zadeva zaradi specifičnosti, ki jih je v podobni obliki mogoče pričakovati tudi v prihodnje, poseben pomen za pravno varnost in enotno uporabo prava. Dovoljenosti zahteve ne nasprotuje niti okoliščina, da je upnik po izdaji sklepa o izvršbi umaknil predlog za izvršbo. Sodišče namreč ob ustavitvi izvršbe ne razveljavi sklepa o dovolitvi izvršbe,(7) ki ga (preko izpodbijanih sklepov) tožilstvo napada z zahtevo za varstvo zakonitosti. Razveljavitev ali sprememba sklepa o izvršbi bi dolžniku lahko omogočila nasprotno izvršbo (3. točka prvega odstavka 67. člena ZIZ).

O utemeljenosti

7. Pri odločanju o zahtevi se je sodišče omejilo na preizkus kršitev, ki jih uveljavlja tožilstvo (prvi odstavek 391. člena ZPP v zvezi s 15. členom ZIZ), upoštevajoč dejansko stanje, ki sta ga ugotovili sodišči nižjih stopenj (drugi odstavek 387. člena ZPP v zvezi s 15. členom ZIZ). Ugovor kot pravno sredstvo dolžnika zoper sklep o izvršbi, s katerim je predlogu za izvršbo ugodeno, je namenjen zagotavljanju pravice do izjave.(8) Dolžnik ga mora obrazložiti (navesti mora dejstva, s katerim ga utemeljuje in predložiti dokaze), sicer se ugovor šteje kot neutemeljen (prvi in drugi odstavek 53. člena ZIZ). Navedeno velja tudi za ugovor zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine. Če ga dolžnik izpodbija v kondemnatornem delu (v katerem mu je naloženo, da poravna terjatev), se šteje, da je ugovor v tem delu obrazložen, če navede dejstva, s katerimi ga utemeljuje in predlaga dokaze, s katerimi se ugotavljajo dejstva, ki jih navaja v ugovoru (prvi in drugi odstavek 61. člena ZIZ).(9) Bremena obrazložitve ugovora v obeh postopkih izvršbe (na podlagi izvršilnega naslova in verodostojne listine) kljub podobnemu zakonskemu besedilu ni mogoče enostavno enačiti, saj je vsebina pravice do izjave, ki naj jo ugovor zagotavlja, nujno opredeljena (tudi) z značilnostmi posamezne vrste postopka. Upoštevanje razlik, ki jih v posameznem izvršilnem postopku terja narava izvršilnega naslova oziroma verodostojne listine, je zato odločilnega pomena.

8. Strogost zahteve po obrazložitvi dolžnikovega ugovora je utemeljena v rednem izvršilnem postopku, ki je namenjen predvsem uveljavitvi upnikovih interesov. Slednji namreč že razpolaga z izvršilnim naslovom, ki dolžniku nalaga izpolnitev obveznosti, o kateri se je lahko dolžnik izjavil v kontradiktornem postopku pridobitve izvršilnega naslova. Izhodišče presoje je povsem drugačno v postopku izvršbe na podlagi verodostojne listine, v katerem je fazi dovolitve izvršbe pridružen še postopek za izdajo plačilnega naloga. Ker pridobitev verodostojne listine ne predpostavlja postopka, v katerem bi se dolžnik lahko ustrezno izjavil, mu mora biti ta pravica šele omogočena. Uravnoteženost položajev strank se zato v primeru izvršbe na podlagi verodostojne listine nujno razteza na fazo presoje obrazloženosti dolžnikovega ugovora. Za tovrstno ravnovesje do pridobitve izvršilnega naslova se zavzema tudi teorija.(10)

9. Pravilna presoja obrazloženosti ugovora tudi ne more mimo temeljnih spoznanj o trditvenem in dokaznem bremenu. Načeloma velja splošno sprejeta presumpcija, da nihče ni nikomur nič dolžan, dokler se ne dokaže nasprotno.(11) Na tožniku je trditveno in dokazno breme glede dejstev, ki utemeljujejo nastanek določenega

zahtevka, na tožencu pa trditveno in dokazno breme glede dejstev, ki utemeljujejo samostojne ugovore ali ugovore prenehanja obveznosti.(12) Uporabljiva so tudi druga uveljavljena pravila o dokaznem bremenu (dokazno breme nosi stranka, ki ima lažji dostop do dokaza in stranka, ki zatrjuje obstoj dejstva, ne pa stranka, ki zatrjuje njegov neobstoj). Dolžnik zadostno obrazloži svoj ugovor že z zatrjevanjem negativnega dejstva;(13) če zanika obstoj temelja za nastanek terjatve, mu dokazov o tem v izvršilnem postopku ni treba predlagati, saj je dokazno breme o tem na upniku in ne na dolžniku.(14)

10. Če dolžniku uveljavljana terjatev oziroma njena podlaga ni poznana, je njegova možnost učinkovite obrambe sorazmerna kvaliteti procesnega gradiva, na katerem temelji izpodbijani sklep o izvršbi. Gotovost glede predmeta odločanja namreč omogoča pravilno izbiro dokazov in dejstev, s katerimi toženec oporeka zahtevku, kar vse služi zagotovitvi enakopravnega položaja strank v postopku in pravice do izjavljanja.(15) Trditveno in dokazno breme je v izhodišču na upniku, ki ga lahko prevale na dolžnika (še)le, ko in če navede dejstva, ki njegov zahtevek substancirajo. Če upnik udejanji možnost, da v predlogu za izvršbo na podlagi verodostojne listine ne navede dejanske podlage zahtevka (41. člen ZIZ in IV. poglavje Pravilnika s pripadajočimi prilogami), je treba dolžniku zagotoviti enakopraven položaj z ustrezno presojo obrazloženosti njegovega ugovora. Ta je v primeru upnikove gole navedbe dolžnikove terjatve lahko strožja takrat, ko je iz ugovornih navedb razvidno, da nastanek uveljavljane terjatve za dolžnika sploh ni sporen.

11. V konkretnem primeru upnik v predlogu za izvršbo ni razkril dejanske podlage uveljavljane terjatve, dolžnik pa je v ugovoru navedel, da ugovarja celotnemu znesku predlagane izvršbe in da iz njegovih poslovnih listin ni razviden ne znesek, ki ga predlaga upnik, ne zadeva, na podlagi katere je vložil predlog za dovolitev izvršbe. Predlagal je, naj upnik predloži poslovne listine, iz katerih bodo razvidne terjatve in obresti ter zaslišanje svojega direktorja. Tu povzete navedbe dolžnika niso ne priznanje ne zanikanje obstoja temelja za nastanek terjatve, temveč izjava nevednosti,(16) ki v danih okoliščinah zadosti zahtevani obrazložitvi ugovora. Posebej to velja v konkretnem primeru, ko je dolžnik tudi predlagal (ravno zato, ker terjatve ni mogel preveriti), naj upnik predloži poslovne listine, iz katerih bodo razvidne terjatve in obresti. Nasprotna zahteva, da bi moral dolžnik v takšnem položaju še izrecno zanikati obstoj temelja terjatve (čeprav o tem ni prepričan), je nesprejemljiva. Pomenila bi namreč pretirano strogost in formalizem v razmerju do dolžnika, ki bi pri izvršbi na podlagi verodostojne listine brez utemeljenega razloga vzpostavila neravnovesje med upnikom in dolžnikom, obenem pa bi nasprotovala še načelu resnicoljubnosti, ki se nanaša tudi na strankino trditveno breme.(17)

12. Ob pravilni presoji se izkaže, da je ugovor dolžnika zoper sklep o izvršbi na podlagi verodostojne listine obrazložen. Sodišči prve in druge stopnje sta torej zmotno uporabili določbo drugega odstavka 53. člena v zvezi s prvim in drugim odstavkom 61. člena ZIZ, zaradi česar nista uporabili drugega odstavka 62. člena istega zakona. Vrhovno sodišče je zato zahtevi za varstvo zakonitosti ugodilo in izpodbijani sklep ustrezno spremenilo v smeri ugoditve pritožbi oziroma ugovoru dolžnika, odločitev o stroških pa pridržalo za končno odločbo pravnega sodišča (prvi odstavek 380. člena ZPP v zvezi z drugim odstavkom 391. člena ZPP in 15. členom ZIZ).

Op. št. (1): Odločbi Up-854/05 z dne 7. 2. 2007 in Up-343/09 z dne 5. 10. 2010.

Op. št. (2): Načelno pravno mnenje občne seje z dne 9. 12. 1999 in sklepi III Ips 63/2000 z dne 24. 8. 2000, III Ips 117/2005 z dne 21. 12. 2005 in II Ips 751/2006 z dne 28. 1. 2009.

Op. št. (3): Odločbi Višjega sodišča v Ljubljani I Ip 2532/2011 z dne 26. 10. 2011 in II Ip 447/2010 z dne 7. 4. 2010 ter odločbe Višjega sodišča v Celju I Ip 626/2008 z dne 12. 3. 2009, I Ip 27/2009 z dne 14. 5. 2009 in II Ip 443/2009 z dne 29. 10. 2009.

Op. št. (4): Sklep Višjega sodišča v Ljubljani II Ip 447/2010 z dne 7. 4. 2010.

Op. št. (5): Odločbi Ustavnega sodišča Republike Slovenije Up-854/05 z dne 7. 2. 2007 in Up-343/09 z dne 5. 10. 2010.

Op. št. (6): Sklep Vrhovnega sodišča Republike Slovenije II Ips 751/2006 z dne 28. 1. 2009; primerjaj tudi Ljubimski, Avtomat COVL, Pravna praksa št. 23/2012, str. 6-9.

Op. št. (7): Načelno pravno mnenje občne seje VSS z dne 26. 6. 2002.

Op. št. (8): Vuksanović, Ustavnopравни vidiki izvršbe in zavarovanja, Pravosodni bilten 1/2014, str. 47.

Op. št. (9): Navesti mora pravno pomembna dejstva, ki imajo (če se izkažejo za resnična) za posledico zavrnitev tožbenega zahtevka, in predložiti dokaze, s katerimi zatrjevana dejstva dokazuje oziroma navesti, zakaj jih ne more predložiti (načelno pravno mnenje občne seje VSS z dne 9. 12. 1999).

Op. št. (10): Ljubimski, Avtomat COVL, Pravna praksa št. 23/2012, str. 6-9.

Op. št. (11): Triva v Triva, Belajec, Dika, Sudsko izvršno pravo, Informator, Zagreb 1984, str. 326.

Op. št. (12): Galič v Ude in drugi, Pravdni postopek, zakon s komentarjem, 1. knjiga, Uradni list RS in GV Založba, Ljubljana 2005, str. 66.

Op. št. (13): Sklep Vrhovnega sodišča Republike Slovenije II Ips 751/2006 z dne 28. 1. 2009.

Op. št. (14): Odločba Ustavnega sodišča Republike Slovenije Up-854/05 z dne 7. 2. 2007.

Op. št. (15): Primerjaj odločbo Ustavnega sodišča Republike Slovenije Up-408/00 z dne 20. 11. 2001.

Op. št. (16): Zobec v Ude in drugi, Pravdni postopek, zakon s komentarjem, 2. knjiga, Uradni list RS in GV Založba, Ljubljana 2006, str. 365.

Op. št. (17): Zobec v Ude in drugi, Pravdni postopek, zakon s komentarjem, 1. knjiga, Uradni list RS in GV Založba, Ljubljana 2005, str. 97.

Datum zadnje spremembe: 25.04.2016